

**Dansk
Skoleforening
for
Sydslesvig**

Læseplan
for
Sløjd

5. – 10. klassetrin

grundskolen, hovedskolen, realskolen,
fællesskolen og gymnasiet

2003

Læseplan for faget sløjd

Indholdsfortegnelse

Formål	side 2
Centrale kundskabs- og færdighedsområder	side 3
Læseplan for den obligatoriske sløjdundervisning på 5. og 6. klassetrin	side 4
Indhold	side 4
Grundlæggende elementer	side 6
Tegning og arbejdsgang	side 6
Sløjd som valgfag på 7. – 10. klassetrin	side 7
Grundlæggende elementer	side 8
Tegning og planlægning	side 8
Sløjd og IT	side 9
Sikkerhed	side 10
Vejledning	side 11
Karaktergivning	side 12
Bilag 1: ”Sikkerhed i sløjdundervisningen”	side 13
Bilag 2: ”Elevs anvendelse af maskiner m.m.”	side 14

Formål

Formålet med undervisningen i sløjd er, at eleverne tilegner sig kundskaber og færdigheder, der knytter sig til skabende og håndværksmæssig fremstilling. De skal udvikle færdigheder i at formgive og fremstille ting, der har æstetisk og funktionel værdi, samt blive i stand til at forstå samspillet i processen fra idé over planlægning til udførelse.

Stk. 2. Elevernes fantasi og glæde ved at skabe samt deres eksperimenterende og vurderende holdning udvikles gennem fordybelse i den praktiske produktfremstilling for herigennem at styrke oplevelsen af tillid til egne muligheder.

Stk. 3. Eleverne gøres fortrolige med historiske og nutidige teknologier samt områder som arbejdsmiljø, miljø og resursebevidsthed. Derved bidrager faget til deres forståelse for samspillet med vor fysiske omverden og naturen. Eleverne opøves i samarbejde, medbestemmelse og medansvar gennem en arbejdsform, hvor dialog og samarbejde er en del af undervisningsmiljøet.

Centrale kundskabs- og færdighedsområder

Faget skal have et praktisk problemløsende, håndværksmæssigt og kulturelt indhold. Udgangspunktet er elevernes arbejde med materialerne træ, metal og lignende.

I undervisningen skiftes mellem teori og praksis.

Ved at vælge opgaver knyttet til elevens interesseområde fremmes glæden ved arbejdsprocessen og det færdige produkt.

Kendetegnende for arbejdsprocessen i sløjd er blandt andet udviklingen fra idé til produkt gennem skitsering, planlægning, valg af materialer og den praktiske gennemførelse. Gennem arbejdet med faget skal eleverne opnå et beredskab, som gør dem aktive i forhold til løsning af dagligdagens praktiske problemer.

Der skal gives eleverne mulighed for at lære om og gøre erfaringer med materialernes oprindelse, bearbejdning, anvendelighed og plads i vor omverden.

Undervisningen skal omfatte risiko- og sikkerhedsstof knyttet til arbejdet med materialer, værktøj og maskiner samt give indsigt i de teknologiske udviklingsmuligheder inden for faget.

I undervisningen lægges vægt på elevernes opnåelse af færdighed i at bruge og vedligeholde værktøjerne.

Elevernes produkter skal danne udgangspunkt for drøftelser, der kan begrunde en æstetisk og funktionel vurdering.

I undervisningen skal elevernes opmærksomhed rettes mod spørgsmål som økonomi, økologi, miljø og arbejdsmiljø i forbindelse med ressourceudnyttelse og arbejdsproces. Og i denne sammenhæng at eleverne lærer at behandle værktøjer og materialer med respekt og omhu, samt at holde orden på arbejdspladsen.

Undervisningen skal give eleverne lejlighed til at stifte bekendtskab med oprindelig håndværksmæssig fremstilling, formgivning og teknologi for at skabe forståelse af den kulturhistoriske proces.

Læseplan for den obligatoriske sløjdundervisning

Klassetrin 5 og 6

Hovedvægten i undervisningen lægges på den skabende og håndværksmæssige fremstilling. Oplevelsen, legen og glæden ved produktfremstillingen er vigtig og ligeledes samværet omkring det praktiske arbejde i sløjdlokalet.

Arbejdsprocessernes længde varieres, så der bliver mulighed for såvel hurtigt afsluttede forløb som for projekter, der varer længere tid. Men under alle fagets arbejdsprocesser er det eleverne, der omsætter idéer og tanker til handlinger og produkter.

Eleverne fokuserer ofte på produktet. Det er derfor vigtigt, at elevarbejderne er af en sådan lødighed, at eleverne vil være dem bekendt over for kammerater og familie. I arbejdet indgår også mere holdningsprægede perspektiver, f.eks.:

- *optagethed af æstetisk og skabende virksomhed*
- *forståelse for den kulturelle betydning af såvel håndværk som teknologi*
- *indsigt i samspillet mellem menneske og natur.*

Indhold

Der undervises på begge klassetrin inden for fire hovedområder:

Fri fantaserende virksomhed

Der arbejdes med collager, billedskæring, skulpturer og andre former for udtryk, og der eksperimenteres med materialer, strukturer, former og farver.

I undervisningen kan indgå såvel ekskursioner til kunstmuseer og gallerier, hvor andres resultater kan studeres og debatteres, som udstillinger af elevernes produkter for kammerater og forældre.

Der lægges særlig vægt på elevernes skabende virksomhed og på deres æstetiske overvejelser vedrørende materialesammensætninger, strukturer, overfladebehandling m.m..

Eleverne skal opleve og forstå, at de ved at eksperimentere med materialer og design er kulturskabende.

Fremstilling af brugsting

Udgangspunktet tages i elevernes nære verden: fremstilling af legetøj, smykker, køkkengrej, enkle møbler m.m..

Materialerne kan være lagret eller friskt træ, ben, horn, metaller og andre naturmaterialer, men også kunstprodukter som akryl o.l. kan indgå i undervisningen.

Der lægges vægt på den glæde der er, ved selv at kunne fremstille sine brugsting.

Materiale- og værktøjskendskab

Der arbejdes med almindeligt kendt og anvendt værktøj, de til skolebrug godkendte maskiner samt andre teknologiske hjælpemidler – og efterhånden som forskellige hjælpemidler inddrages, orienteres eleverne om såvel hensigtsmæssig brug som vedligeholdelse.

Også kendskab til risikomomenter ved brug af værktøj, maskiner og hjælpemidler indgår som en integreret del af undervisningen.

Der lægges vægt på den betydning, som det i et moderne industrisamfund har for det enkelte menneske, at man selv kan løse de mere simple praktiske problemer.

Arbejde med kulturteknikker fra historiske perioder og andre kulturer

Der arbejdes med rekonstruktioner, efterligninger og afprøvninger af f.eks. redskaber til tekstilfremstilling, enkle musikinstrumenter, simple dampmaskiner og lignende genstande fra andre kulturer og historiske perioder.

I undervisningen kan indgå besøg på lokale værksteder og ekskursioner til museer med etnologiske, historiske og tekniske samlinger.

Også eksempler på anvendelse af informationsteknologi kan indgå i undervisningen. Computere anvendes til at eksperimentere, skitsere og afprøve forskellige konstruktioner og tekniske løsninger – samt til at konstruere, skitsere og udskrive arbejdstegninger i valgte størrelsesforhold.

Der inddrages temaer som affaldsbehandling, ressourceudnyttelse og miljøproblemer.

Der lægges vægt på at give eleverne forståelse af såvel den individuelle som den samfundsmæssige betydning af håndværk og teknologi. Med undervisningen i sløjd som kilde får eleverne en forståelse af, hvordan menneskelig udviklingstrang gennem tiderne har givet sig udtryk i brugsgenstande og teknologiske landvindinger, som radikalt har ændret vor levevis.

Særligt

Det skal her bemærkes, at dele af den obligatoriske sløjds læseplan kan opfyldes i tværfaglige sammenhænge.

Grundlæggende elementer:

Det skal tilstræbes, at eleverne på de to klassetrin under arbejdet med de fire hovedområder får en rimelig øvelse i følgende teknikker, processer og anvendelser af værktøj:

Træarbejde:

Opmærkning

Savning med løvsav, deкупørsav og fukssvans

Elementær høvling (ikke helopretning)

Snitning, boring, filing, stikning og huling

Samling med søm, skruer og lim

Slibning, oliebehandling, voksbehandling, maling og lakering.

Metalarbejde:

Tilridsning og opmærkning

Klipning og savning (nedstryger/juniorsav)

Filing, bøjning, bukning og drivning, polering

Boring, skrining, nitning og limning

Aftrækning, slibning og punsling

Maling, lakering og evt. emaljering.

De her nævnte teknikker og værktøjer kan i større eller mindre udstrækning anvendes i arbejdet med andre materialer som kunststoffer, ben, horn m.m..

Tegning og arbejdsgang

Det vil også være hensigtsmæssigt med en gennemgang af de grundlæggende regler for **tegning**, så eleverne bliver i stand til selvstændigt at forstå enkle arbejdstegninger og anvisninger, ligesom det må anses for meget nyttigt at introducere begrebet **arbejdsgang** i forbindelse med mere komplicerede processer.

Sløjd som valgfag 7. – 10. klassetrin

Undervisningen kan omfatte både et mere dybtgående og mere personligt præget forløb i forhold til den tidligere undervisning. Fagets indhold er de fire hovedområder:

- ◆ **Fri fantaserende virksomhed**
- ◆ **Fremstilling af brugsting**
- ◆ **Materiale- og værktøjskendskab**
- ◆ **Traditionelle kulturteknikker.**

Vægten i det faglige indhold lægges på mere krævende konstruktions- og bearbejdnings-former samt på et bredere materialeudvalg. Eleverne kan arbejde med større individuelle projekter, eller de kan være fælles om mere omfattende arbejder.

Desuden kan sløjd indgå i tværfaglige sammenhæng i forbindelse med emne- eller projektorienteret undervisning. Beskæftigelsen med kulturteknikker kan udvides til at omfatte besøg på virksomheder såsom bådebyggerier, støberier, drejerier mv..

Eksempler på løsning af dagligdagens praktiske problemer kan ligeledes indgå i undervisningen. Det kan f.eks. være fremstilling og opsætning af hylder, reparation af legetøj og små maskiner, udskiftning af defekte håndtag, låse o.l., lapning og reparation af cykler m.m..

I takt med elevernes udvidede muligheder for anvendelse af maskiner undervises i funktion og brug af disse.

Opmærksomheden henvises specielt på de til enhver tid gældende sikkerhedsbestemmelser for de enkelte årgange. Undervisningen omfatter værktøjers og maskiners muligheder og begrænsninger. Dette gælder både maskiner, eleverne selv har adgang til, og maskiner, som kun læreren må betjene.

Som et naturligt element bør drøftelse om arbejdsmiljø, miljø og ressourcebevidsthed indgå heri. Værktøjsvedligeholdelse i form af slibning og indstilling kan indgå i forbindelse med værktøjernes anvendelse og i henhold til gældende sikkerhedsbestemmelser.

Undervisningen omfatter arbejde i træ samt andre relevante materialer såsom metal og kunststof. Arbejdet bygger på det tekniske og metodiske kendskab, eleverne har tilegnet sig på 5/6 klassetrin.

Eleverne skal stifte bekendtskab med almindeligt brugte, fyldestgørende, men ofte mindre krævende teknikker. Det tilstræbes, at elever, der besidder de nødvendige forudsætninger, får mulighed for at eksperimentere med opgaver, der stiller større krav til teknisk kunnen og kunstnerisk udfoldelse.

Grundlæggende elementer

Træarbejde

De tidligere nævnte arbejdsprocesser kan suppleres med forskellige former for

- Høvling: Falshøvling og nothøvling
- Samlinger: Dyvling, fældning, beslåning, slidsning og tapning
- Andre forarbejdningsteknikker: Træskæring, finering, drejning, lamellering og bukning
- Overfladebehandling: Kemisk bejdning, svidning, hvidskuring og anvendelse af træbeskyttelsesmidler.

Metalarbejde

- Samling: Nitning, skruning, falsning, limning og blødlodning
- Hårdhedsændring: Afhærdning, hærdning, anløbning og legering
- Afpudsning: Aftrækning, slibning og polering
- Dekoration: Punsling
- Overfladebehandling: Maling, lakering, emaljering og kemisk farvning.

Tegning og planlægning

Eleverne skal gradvist oplæres i at forstå og omsætte en arbejdstegning til det færdige produkt. Herunder vil en snak om valg af materialers egnethed og pris samt metoder og teknikker kunne bidrage til en større forståelse for produktet.

Undervisning i egentlig arbejdstegning på grundlag af enkle tegneregler følges op, og det tilstræbes, at eleverne bliver i stand til at fremstille en brugbar arbejdstegning. Æstetiske overvejelser indgår som et vigtigt led i denne del af undervisningen.

Processen

Arbejdsopgaverne og indlæringen af de grundlæggende elementer tilrettelægges således, at der bliver mulighed for såvel bundne som frie opgaver.

Igennem hele forløbet tilstræbes, at eleverne gennem de enkelte timer får forståelse og nødvendig respekt for de værdier, der ligger i brugen af fagligt hensigtsmæssige og fysiologisk rigtige arbejdsstillinger samt arbejdsbevægelser.

I takt med at nye materialer, værktøj og maskiner tages i brug, tilstræbes det, at eleverne får indblik i anvendelighed, begrænsninger og eventuelle faremomenter. Ligeledes delagtiggøres de i korrekt brug og pleje af værktøj.

IT i sløjd

I sløjdprocessens forskellige faser er der områder, hvor IT vil indgå som værktøj på lige fod med andet værktøj. Computerens specielle muligheder sætter eleverne i stand til at tegne, skrive, farvelægge, gemme, hente, ændre, simulere, styre, søge, beregne osv.. Elementer, som hver for sig og sammen vil være med til at påvirke og udvikle faget.

Eleverne vil med dette værktøj kunne arbejde med flere kombinationer samtidig og skabe et hurtigere overblik. Det vil fremme elevernes frigørelse og kreativitet i idé- og planlægningsfasen og støtte deres individuelle udvikling.

På følgende måder anvender elever allerede IT. Når der arbejdes med at

- *skitsere, eksperimentere og afprøve forskellige idéer på kort tid*
- *hente givne produkter frem til inspiration og videre forarbejdning*
- *konstruere en brugbar arbejdstegning.*

Desuden er det muligt at

- *søge fagrelevante oplysninger i databaser om f.eks. eksotiske træsorter*
- *udarbejde udnyttelsesplaner og opstille materiale- og prisoverslag*
- *afprøve enkle former for processtyring*
- *afprøve forskellige former for konstruktion, form og funktion i simulationsprogrammer.*

Sikkerhed i sløjdundervisningen

Eleverne skal gøres bevidste om sikkerhed og arbejdsmiljø. De skal have en grundig undervisning i funktion, brug af og risici ved elektriske værktøjer i henhold til gældende sikkerhedsbestemmelser. Det samme gælder for andre værktøjer og arbejdsprocesser, hvor specielle faremomenter kan gøre sig gældende.

Eleverne må ikke være alene og uden opsyn i sløjdlokalet. Dog må læreren godt opholde sig i maskinrummet i kortere tid, hvis denne samtidig kan se eleverne.

Med hensyn til de enkelte forholdsregler, værktøjer, processer og materialer skal der her henvises til:

Bilag 1: Skrivelse fra Skoleforeningen af 15. maj 2000

Bilag 2: Den gule tavle til ophængning i sløjdlokalet (aldersbegrænsning for elevers brug af maskiner).

Vejledning

Undervisningen bør tilrettelægges således, at den appellerer til elevens fantasi, interesse og glæde ved at skabe noget virkelighedsnært. Herved styrkes elevens selvtillid, engagement og selvvirksomhed.

Det kan dog i perioder være nødvendigt, at læreren viser og gennemgår en speciel teknik eller et værktøj og dets anvendelse.

Som en del af processen inddrages og berøres forhold om relevante værktøjer, hensigtsmæssige teknikker og fornuftig arbejdsgang. I forbindelse med formgivning og valg af materialer må miljø- og ressourcemæssige og æstetiske overvejelser indgå.

Det er den enkelte elevs forudsætning og udvikling, der danner udgangspunkt for planlægning og gennemførelse af undervisningen.

Undervisningens form og indhold skifter fra situation til situation. Der kan både være tale om tematiske forløb og perioder, hvor eleven arbejder ud fra egne ideer. Og for at opfylde formålet med undervisningen skal der gives rum for elevens iagttagelse, udforskning og eksperimenteren. Det er vigtigt, at den enkelte elev oplever en ansvarlighed for egen læring samtidig med, at der vises ansvarlighed i samarbejdet med andre - og at eleverne har glæde ved arbejdet og opnår succes.

Læreren kan ind imellem vælge emner for undervisningen ud fra elevernes ønsker om at præsentere bestemte værktøjer, materialer og bearbejdningsmåder.

Karaktergivning i faget sløjd

En kort vejledning

Ved karaktergivning i faget sløjd bør følgende områder bedømmes:

- *Idérigdom*
- *Holdning (respekt for materialer og værktøj)*
- *Engagement (gider/gider ikke, omhyggelighed)*
- *Tålmodighed (ting tager tid, udholdenhed)*
- *Evne til samarbejde*
- *Procesplanlægning (arbejdsgang m.m.)*
- *Udførelse*
- *Produktet.*

Bilag 1

DANSK SKOLEFORENING
FOR SYDSLESVIG

24904 Flensborg, den 15.05.2000

Sikkerhed i sløjdundervisningen ved Dansk Skoleforening for Sydslesvig

Skoleforeningen har i samarbejde med Unfallkasse Schleswig-Holstein udarbejdet retningslinjer for sikkerheden i sløjdundervisningen.

Grundlag for retningslinjerne er en sikkerhedsbevidst omgang med maskiner, materialer og værktøjer, som den er forudset i læseplaner og de til enhver tid gældende sikkerhedsregler.

Hurtigt roterende træ- og metalbearbejdningsmaskiner må kun anvendes af dertil uddannede lærere. Disse maskiner bør være opstillet adskilt fra det øvrige sløjdlokale med mulighed for synskontakt.

Udover de i skemaet anførte begrænsninger ved anvendelse af maskiner gælder følgende regler mht. stoffer og materialer:

Må ikke anvendes:

Bly og blyholdige stoffer
Spånplader
Teaktræ og mahogni
Tokomponentlim (epoxy)
Tokomponentlakker og celluloselak

Terpentin og cellulosefortynder må kun anvendes meget sparsomt og kun med udsugning.

Tilladte stoffer og materialer:

Kontaktlim – små flader
Celluloselim - i små mængder
Hvid trælim
Sekundlim (cyanoacrylat)
Vandbaserede lakker og træbehandlingsmidler
Forskellige vokstyper og linolie.

